

Γράμματα από την Ουκρανία

Andrew

Πρώτο μέρος

Πρώτο μέρος της συνέντευξης του συντρόφου Andrew από την Ουκρανία στην ιστοσελίδα *Tous Dehors* που δημοσιεύτηκε στις 18.03.2022.

Θα μπορούσατε να μας μιλήσετε αρχικά για τη ζωή σας πριν από τον πόλεμο;

Προέρχομαι από το Χάρκοβο, το οποίο βρίσκεται στην Ανατολική Ουκρανία, λίγα μόνο χιλιόμετρα από τα σύνορα, αλλά πέρασα τα τελευταία χρόνια σπουδάζοντας στη Λβιβ. Όλη μου η οικογένεια και οι συγγενείς μου είναι επίσης από το Χάρκοβο και πριν μετακομίσω στη Λβιβ μιλούσα καθημερινά ρωσικά. Το Χάρκοβο είναι σχεδόν εξ ολοκλήρου ρωσόφωνο, αλλά όπως βλέπουμε αυτή τη στιγμή, αυτό δεν μεταφράζεται απαραίτητα σε φιλορωσικές θέσεις. Σπουδάζω πληροφορική: εν μέρει επειδή αυτός είναι ο μόνος τρόπος για να μην παίρνεις μισθούς φτώχειας στην Ουκρανία και ίσως κάποια στιγμή μπορέσεις και να μεταναστεύσεις (να «δραπετεύσεις»¹), εν μέρει επειδή μου αρέσει ο προγραμματισμός χαμηλού επιπέδου και η τεχνολογία γενικότερα. Με ενδιαφέρουν οι τρόποι με τους οποίους η καπιταλιστική νεωτερικότητα καθορίζει την ανάπτυξη της τεχνολογίας, ενώ παράλληλα επιτρέπει πιο απελευθερωτικές χρήσεις.

1. Στα ουκρανικά η λέξη «μεταναστεύω» έχει και τη σημασία «δραπετεύω».

Πέραν αυτού, με ενδιαφέρει ο κομμουνισμός, και δεδομένου ότι η προσπάθεια να διακρίνουμε τους κομμουνιστικούς μας ορίζοντες απαιτεί την κατανόηση του κεφαλαίου και της ιστορίας γενικότερα, με ενδιαφέρουν οι τρόποι με τους οποίους μια αναδυόμενη παγκόσμια αγορά, μια «δεύτερη δουλοπαροικία» και η ιμπεριαλιστική επέκταση έχουν διαμορφώσει τη γη στην οποία μεγάλωσα. Προσπαθώ να κατανοήσω τους τρόπους με τους οποίους συγκροτηθήκαμε, από την ιστορία του αργού και άνισου καπιταλιστικού εκσυγχρονισμού του άξονα Αγία Πετρούπολη-Ιουζόβκα-Οδησός, μέχρι τον σοβιετικό εκσυγχρονισμό. Μαθαίνοντας από τα απελευθερωτικά κινήματα που αγωνίστηκαν ενάντια στην κυριαρχία του γαιοκτήμονα, του καπιταλιστή και του γραφειοκράτη.

Ποια ήταν η αντίδρασή σας κατά τις πρώτες ημέρες της εισβολής; Αιφνιδιαστήκατε ή περιμένατε μια ρωσική στρατιωτική επιχείρηση αυτού του μεγέθους;

Παρόλο που είχα προετοιμαστεί για το ενδεχόμενο αυτό (μάζεψα τα πιο απαραίτητα πράγματα και τα χαρτιά μου, φρόντισα ώστε η οικογένειά μου στο Χάρκοβο να έχει σχέδια εκκένωσης), δεν πίστευα ότι επρόκειτο να συμβεί μια εισβολή μεγάλης κλίμακας. Υπέθετα ότι η Ρωσία επρόκειτο να διεξάγει προηγουμένως μια μαζική εκστρατεία παραπληροφόρησης, όπως έκανε το 2014 πριν από την εισβολή στην Κριμαία

και το Ντονμπάς. Ωστόσο, όπως τελικά αποδείχθηκε, η μυστικότητα των σχεδίων εισβολής κατέστησε αυτούς τους «δείκτες προπαγάνδας» αναξιόπιστους και τα ρωσικά μέσα ενημέρωσης έπρεπε αντ' αυτού να βασιστούν στις μακροχρόνιες εκστρατείες παραπληροφόρησης που είχαν ξεκινήσει το 2014. Κοιτώντας καθημερινά τα ρωσικά κρατικά μέσα ενημέρωσης και μη βλέποντας καμία σημαντική αύξηση των προκλήσεων, σκεφτόμουν ότι τα στρατεύματα που σταθμεύουν κοντά στα σύνορα θα μπορούσαν να χρησιμοποιηθούν ως μοχλός πίεσης για να πείσουν την Ουκρανία και το ΝΑΤΟ να διαπραγματευτούν όρους πιο αποδεκτούς από τη Ρωσία. Σε γενικές γραμμές, υπήρχαν ορισμένοι άνθρωποι που αντιδρούσαν υπερβολικά σε κάθε νέα δορυφορική φωτογραφία ρωσικών στρατιωτικών βάσεων, αλλά η πλειοψηφία είχε συνηθίσει το γεγονός ότι η Ρωσία διεξάγει πόλεμο στα ανατολικά και ότι πάντα ήθελε πολύ περισσότερα.

Αλλά επί της ουσίας, νομίζω ότι κανείς δεν θα μπορούσε να είναι προετοιμασμένος για αυτό που ήρθε. Ακόμα και αν επισήμαινες ότι η ρωσική εισβολή συνεχίζεται ήδη εδώ και οκτώ χρόνια, ακόμα και αν έβλεπες την καθημερινή ζωή να κυριαρχείται από τη συσσώρευση αιματοβαμμένων εμπορευμάτων και τις αυτοκρατορικές φιλοδοξίες ως έναν συνεχιζόμενο εμφύλιο πόλεμο, τίποτα δεν μπορούσε να σε προετοιμάσει για εκείνο το πρωινό, όταν οι σειρήνες της αεροπορικής επιδρομής έσκασαν τελικά μέσα από την ομίχλη του ονείρου. Αρχικά οι λέξεις διείσδυσαν στο μισοσυνειδητό μου μυαλό και εξερράγησαν μέσα μου, καθώς δεν ήμουν ακόμα σίγουρος για την κλίμακα των πραγμάτων. «Όλα τα στρατιωτικά αεροδρόμια έχουν καταστραφεί», άκουσα και θυμήθηκα όλους τους χάρτες με τις κόκκινες κουκκίδες γύρω από

τα σύνορα, «τα τανκς είναι στις πόλεις» ηχούσε ακόμα στο κεφάλι μου καθώς μάζευα γρήγορα τα πράγματά μου. Το σώμα μου αρνιόταν να συνεργαστεί, κάθε ήχος δεκαπλασιαζόταν και δεν μπορούσα να ηρεμήσω ούτε δευτερόλεπτο. Διάβαζα στο διαδίκτυο τις ειδήσεις και έστελνα μηνύματα σε φίλους καθώς βημάτιζα μέσα στο διαμέρισμα. Σε αυτή την κατάσταση πέρασα τις επόμενες ημέρες. Τελικά όμως η ρωσική προέλαση επιβραδύνθηκε και πολλοί άνθρωποι ηρέμησαν.

Η οικογένειά μου ήταν αρκετά τυχερή ώστε να φύγει από το Χάρκοβο νωρίς το πρωί μετά τις πρώτες σειρήνες, και αφού οι φίλοι μου πέρασαν τα πολωνικά σύνορα, ενώθηκα με την οικογένειά μου και βρισκόμαστε ακόμα στη Δυτική Ουκρανία, σε σχετική ασφάλεια, μαζί με κάποιους συγγενείς που κατάφεραν να απομακρυνθούν από το Χάρκοβο λίγες μέρες αργότερα. Δεδομένου ότι είμαι στρατεύσιμος, η παραμονή στην Ουκρανία είναι η μόνη επιλογή για μένα. Δεν είμαστε ακόμη σίγουροι για τις μελλοντικές μας ενέργειες, αυτό εξαρτάται από το πόσο θα διαρκέσει αυτός ο πόλεμος και αν θα έχουμε σπίτι για να επιστρέψουμε.

Θα μπορούσαμε να πούμε ότι ένας πόλεμος σηματοδοτεί τη διακοπή της κανονικής πορείας της ζωής και την επικράτηση της κατάστασης εξαιρέσης. Κατά τη γνώμη σας, σε ποιο βαθμό η τρέχουσα κατάσταση αλλάζει την ουκρανική κοινωνία; Διατηρούνται και εντείνονται οι παλιές πολιτικές και κοινωνικές διαιρέσεις; Ή, αντίθετα, γινόμαστε μάρτυρες μιας ραγδαίας αναδιάρθρωσης κατά μήκος νέων διαχωριστικών γραμμών;

Ακόμη και εκείνοι που δεν έχουν μάθει ακόμα ότι η κατάσταση έκτακτης ανάγκης είναι ο κανόνας, βλέπουν μια προφανή όξυνση

των υφιστάμενων διαχωριστικών γραμμών. Δεν είναι τυχαίο ότι οι άνθρωποι που παρέμειναν στις κατεχόμενες και περικυκλωμένες πόλεις είναι δυσανάλογα φτωχοί και συχνά ηλικιωμένοι, παρόλο που γίνονται μεγάλες προσπάθειες για να παρουσιαστούν οι εργαζόμενοι στις υπηρεσίες πυρόσβεσης και καθαριότητας ως ήρωες πατριώτες – κι όλα αυτά υπό ασταμάτητους βομβαρδισμούς. Αλλού, οι άνθρωποι κοιμούνται στα χωράφια λόγω των τεράστιων ουρών στα σύνορα και κάποιοι απορρίπτονται εντελώς επειδή έχουν την ατυχία να προέρχονται από την Αφρική ή τη Μέση Ανατολή. Πολλοί άνθρωποι αναγκάστηκαν να εγκαταλείψουν τις δουλειές τους, ενώ η κυβέρνηση προσπαθεί να πείσει τους ανθρώπους στις «ειρηνικές» περιοχές να επιστρέψουν στην κανονικότητα.

Είναι δύσκολο να αρνηθεί κανείς ότι η τρέχουσα κατάσταση εξυπηρετεί σίγουρα τις αντιδραστικές δυνάμεις: οι στρατιωτικοποιημένες εθνικιστικές ομάδες λαμβάνουν περισσότερη υποστήριξη και γίνονται όλο και πιο «mainstream», και οι προοδευτικοί φιλελεύθεροι ξέχασαν τους «αγώνες» τους και ρίχτηκαν με όλη τους την ενέργεια στην υποστήριξη του κρατικού μηχανισμού. Βλέπω όμως επίσης πολλές ευκαιρίες για ριζοσπαστικοποίηση, καθώς ο στρατός και η αστυνομία, επιστρατεύοντας ανθρώπους και μη επιτρέποντας στους άνδρες να βγουν από τη χώρα, συλλαμβάνοντας και σκοτώνοντας όσους κάνουν λεηλασίες, αποκαλύπτουν το ενδιαφέρον τους για την προστασία του νόμου καθεαυτού και όχι για την επιβίωσή μας. Μόλις καταλάβεις ότι το σύστημα στο οποίο ζούμε είναι η αιτία αυτής της φρίκης, ότι τρέφεται από αυτή τη βία, μόλις το νιώσεις στο πετσί σου, είναι πραγματικά δύσκολο να ακούς ανθρώπους που χρησιμοποιούν τη ρητορική των

αιώνιων δεινών του ουκρανικού λαού και προτείνουν πολιτικά ημίμετρα.

Η ουκρανική κυβέρνηση και τα ΜΜΕ παρουσιάζουν την εισβολή ως αποτέλεσμα «φυσικών» γεγονότων, επινοώντας μια νέα μυθολογία. Ο Υπουργός Υγείας μεταπήδησε εύκολα από την αναφορά του αριθμού των ανθρώπων που μολύνθηκαν και πέθαναν από τον Covid στην αναφορά του αριθμού των δολοφονημένων παιδιών. Στον λόγο της εξουσίας, ο πόλεμος και η πανδημία διαχωρίζονται έτσι από την κανονικότητα, τα αίτια και οι συνέπειές τους από τη συγκρότηση του ίδιου του κράτους και του κόσμου γενικότερα: δεν είναι παρά ανεξέλεγκτοι κατακλυσμοί. Η μαζική δολοφονία του ουκρανικού άμαχου πληθυσμού περιγράφεται με μη πολιτικούς όρους, προέρχεται από έναν γενετικά απάνθρωπο πληθυσμό ρωσικών «ορκ». Το ουκρανικό κράτος προσπαθεί απλώς να επιβιώσει, και για να το κάνει αυτό θέλει να επιβάλει το αφήγημα ότι είναι προδοσία να μην προτάξεις το σώμα σου για να το προστατέψεις.

Αυτό που χαρακτηρίζει περαιτέρω την παρούσα κατάσταση είναι ότι τόσο οι Ουκρανοί εθνικιστές όσο και οι Ουκρανοί φιλελεύθεροι δημοκράτες δεν έχουν καμία απολύτως μακροπρόθεσμη λύση. Οι εκκλήσεις για κυρώσεις (που είναι απλώς συγκαλυμμένες εκκλήσεις για μαζική γενοκτονία των «ένοχων» Ρώσων) και οι εκκλήσεις για δολοφονία του Πούτιν δείχνουν ότι η αυτοκρατορική διάταξη του κόσμου αναμένεται να είναι αιώνια, μόνο μικρές ανακατατάξεις μπορεί να συμβούν. Η οικονομική βοήθεια προς την Ουκρανία είναι σημαντική, αλλά οι προσδοκίες ότι η Ουκρανία μετά τον πόλεμο θα βιώσει μια οικονομική αναγέννηση που θα υποστηρίζεται από «υψηλό πατριωτικό φρόνημα» και «εθνική ενότητα» είναι απλώς ευσεβείς πόθοι. Όλα αυτά προφανώς δεν είναι λύσεις, αφού αυτός ο πόλεμος εί-

να άρρηκτα συνδεδεμένος με το κεφάλαιο και δεν είναι απλώς ένα σφάλμα στην κανονική του λειτουργία. Και ενώ μια συνθήκη ειρήνης ή ο θάνατος του Πούτιν θα μπορούσε να σταματήσει αυτόν τον πόλεμο εδώ και τώρα, αυτό δεν θα εμποδίσει τη Ρωσία να αστυνομεύει στο μέλλον τις πρώην σοβιετικές ζώνες επιρροής της.

Μόνο ένα ισχυρό μαζικό κίνημα και στις δύο πλευρές του μετώπου και εντός των ίδιων των στρατών, που θα ξεπηδήσει από μια σπίθα που ίσως είναι ακόμη απροσδιόριστη, θα μπορέσει να βάλει ένα τέλος στην κατάσταση που έφερε τον πόλεμο στις πύλες της Ευρώπης μετά από χρόνια. Απορρίπτω τις κατηγορίες της αθωότητας και της ενοχής που χρησιμεύουν για να δικαιολογήσουν την ξενοφοβία και τη γενοκτονία. Αντίθετα θα πρέπει να επιδιώξουμε να επεκτείνουμε τις νησίδες αντίστασης του άμαχου πληθυσμού και να οικοδομήσουμε οικουμενικές κοινότητες. Ο ιμπεριαλισμός δεν μπορεί να διαχωριστεί από τον οικονομικό εθνικισμό που τον κινεί, και η διαχείριση των πληθυσμών που εγκαταλείπει εκατομμύρια ανθρώπους στον θάνατο από τον Covid, τον πόλεμο ή την κλιματική αλλαγή είναι ο τρόπος διακυβέρνησης κάτω από τον οποίο ζούμε. Και τα δύο μπορούν να ξεπεραστούν μόνο με μια επανάσταση που θα οικοδομήσει έναν ριζικά νέο κόσμο.

Η ερώτησή μου μπορεί να σας φαίνεται αφελής, αλλά τι έχει απομείνει από το κίνημα Euromaidan του 2013-2014; Μήπως η από τα κάτω προς τα πάνω κινητοποίηση ενός αυξανόμενου ποσοστού του πληθυσμού το επανενεργοποίησε με κάποιο τρόπο; Ο πόλεμος της προσάρτησης μεταξύ της Ρωσίας και της Ουκρανίας είναι συνδεδεμένος με παλαιότερα γεγονότα. Με την Πορτοκαλί Επανάσταση το 2004 και στη συνέχεια με το Euromaidan το

2014, η Ουκρανία έζησε δύο διαδοχικά κινήματα που οδήγησαν στην πτώση του φιλορωσικού καθεστώτος. Θα μπορούσατε να κάνετε μια σύντομη αναδρομή στην ιστορία των ουκρανικών κοινωνικών κινήματων των τελευταίων δύο δεκαετιών και ειδικότερα στους τρόπους με τους οποίους το καθεστώς Πούτιν αντιτάχθηκε σθεναρά σε αυτά;

Δεν νομίζω ότι το κίνημα Euromaidan θα πρέπει να αποτελέσει το σημείο εκκίνησης για την ανάλυση της τρέχουσας κατάστασης. Οι διαδηλώσεις του 2004 περιορίστηκαν στον ρόλο ενός «προοδευτικού κινήματος κατά της διαφθοράς». Αυτό που σήμερα αποκαλείται «Πορτοκαλί Επανάσταση» κινητοποίησε επίσης εθνικιστικές τάσεις σε μια προσπάθεια να οριστεί μια ξεχωριστή ουκρανική ταυτότητα. Επιπλέον, εμπέδωσε βαθιά την ιδέα ότι η διαφθορά είναι η αιτία της οικονομικής στασιμότητας της Ουκρανίας και όχι απλώς ένα από τα συμπτώματα της χαμηλής κερδοφορίας στα μετασοσιαλιστικά κράτη. Νομίζω ότι κάθε αριστερό κίνημα που θεωρεί τη διαφθορά ως τον κύριο στόχο του αγώνα δίνει μια ήδη χαμένη μάχη στο έδαφος του εχθρού.

Μετά από τη σχετικά ειρηνική Πορτοκαλί Επανάσταση, που στόχευε μόνο στην αναγνώριση των εκλογικών αποτελεσμάτων, τα γεγονότα του χειμώνα του 2013-14 έδειξαν ότι μπορεί να υπάρξει ένα μαζικό κίνημα ικανό να πολεμήσει την αστυνομία στις χώρες της πρώην ΕΣΣΔ. Το ίδιο το Euromaidan δεν μπορεί να ταξινομηθεί εύκολα. Οι διεκδικήσεις της διαμαρτυρίας ήταν πολλαπλές και ο πολύ συγκρουσιακός χαρακτήρας του κινήματος εντάθηκε παράλληλα με την ολοένα και πιο βίαιη καταστολή των διαδηλώσεων από την αστυνομία. Οι διαδηλωτές δεν ήταν όλοι ακροδεξιοί, αλλά δεν μπορεί κανείς να αρ-

νηθεί ότι πολλοί από αυτούς κατέληξαν να συμφωνούν με κάποιες σχετικά μικρές ναζιστικές ομάδες και ότι επηρεάστηκαν από τις τακτικές τους στον δρόμο αλλά και από τον λόγο τους.

Μετά το Μαϊντάν, η ακροδεξιά ρητορική συνέχισε να γίνεται κυρίαρχη, πολύ περισσότερο που πολλοί φιλελεύθεροι θεωρήσαν σκόπιμο να «οικειοποιηθούν» με υπερηφάνεια τους ισχυρισμούς του Πούτιν ότι η Ουκρανία είναι γεμάτη από «οπαδούς του Μπαντέρα».² Είμαι σχετικά απαισιόδοξος όσον αφορά τις δομές αλληλεγγύης που αναδύθηκαν μετά την εξέγερση. Η ιστορία μετά το Μαϊντάν είναι ένα εξαιρετικό παράδειγμα του τρόπου με τον οποίο οι δεξιές πολιτοφυλακές κατάφεραν να εδραιώσουν την εξουσία τους στους δρόμους, δημιουργώντας ισχυρές διασυνδέσεις με τον στρατό, την αστυνομία και το κράτος, ακόμη και έχοντας παρουσία σε αυτά – ενώ οι διάφορες αναρχικές ομάδες είτε εξαφανίστηκαν σιγά σιγά είτε έγιναν και οι ίδιες πατριωτικές.

Το Μαϊντάν και η επακόλουθη ρωσική εισβολή στο Ντονμπάς οδήγησαν στην εμφάνιση ενός τεράστιου δικτύου εθελοντών. Όπως και σήμερα, οι πολιτικές πρωτοβουλίες που κατευθύνονταν προς την ενίσχυση του στρατού θεωρούνταν εξαιρετικά δημοφιλείς. Αυτά τα συχνά απολιτικά δίκτυα κατέληξαν να τροφοδοτούν ακροδεξιά τάγματα, τα οποία δημιούργησαν τα δικά τους κέντρα εκπαίδευσης. Ήταν έτσι σε θέση να στρατολογούν ενεργά νέους ανθρώπους που ήταν πολύ πρόθυμοι,

για παράδειγμα, να χτυπούν queer άτομα στους δρόμους.

Αυτό που δεν θα διαβάσετε σε κανένα από τα δυτικά άρθρα ανταπόκρισης από τον πόλεμο, που πάντα επαινούν τις στρατιωτικές επιδόσεις της Ουκρανίας, και αυτό που οι περισσότεροι άνθρωποι γενικά δεν καταλαβαίνουν, είναι ότι η εκπαίδευση, η συντήρηση και ο εξοπλισμός του ουκρανικού στρατού, μαζί με τις πιστωτικές απαιτήσεις του ΔΝΤ, είναι η δομική αιτία για το ξεκλήρισμα των νοσοκομείων, των σχολείων και των πανεπιστημίων, καθώς επίσης για την καθήλωση των συντάξεων σε επίπεδο φτώχειας και για το πάγωμα των μισθών του δημόσιου τομέα. Η λιτότητα είναι το μέλλον που περιμένει την Ουκρανία, αν ποτέ γίνει δεκτή στην ΕΕ.

Μετά το Μαϊντάν, η ριζοσπαστική πολιτική δράση περιορίστηκε είτε στη συμμετοχή σε μία από τις παρακείμενες στο στρατό πολιτοφυλακές είτε σε αγώνες για δικαιώματα. Χωρίς να εγκαταλείψουν τις πιο βασικές ριζοσπαστικές θέσεις της βοήθειας προς τους πρόσφυγες καθώς και προς τους Ουκρανούς και Ρώσους αντιφρονούντες, οι ριζοσπάστες σήμερα πρέπει να εργαστούν για να σπάσουν την εικόνα του «πατριωτικού πολέμου» που έχει κατασκευάσει το κράτος. Με αυτόν τον πόλεμο και τα επακόλουθά του, θα δούμε μεγάλη καταστολή και στις δύο πλευρές των συνόρων, και τελικά αυτοί που θα σηκώσουν το βάρος θα είναι οι πρόσφυγες που καίνε τις οικονομίες τους και συσσωρεύουν όλο και μεγαλύτερα χρέη. Η προσπάθεια προσκόλλησης στα απομεινάρια του νόμου και του κεφαλαίου ακόμη και όταν τα τανκς προελαύνουν, αποκαλύπτει ακόμη περισσότερο το γεγονός ότι η ανθρώπινη αναπαραγωγή παραμένει ένα υποπροϊόν της αναπαραγωγής του κεφαλαίου.

2. Ο Μπαντέρα ήταν εθνικιστής ηγέτης και συνεργάτης των Ναζί κατά τη διάρκεια του Β' Παγκοσμίου Πολέμου. Αυτή η ατυχής «οικειοποίηση» των αιτιάσεων του Πούτιν φαίνεται, για παράδειγμα, στην εμφάνιση queer εθνικιστικών οργανώσεων που αυτοαποκαλούνται ανοιχτά «queer μπαντεριστές».

Δεύτερο μέρος

Δεύτερο μέρος της συνέντευξης του συντρόφου Andrew από την Ουκρανία στην ιστοσελίδα *Tous Dehors* που δημοσιεύτηκε στις 25/3/2022.

Μπορείτε να περιγράψετε εν συντομία πώς έχει εξελιχθεί η κατάσταση μετά τη συνέντευξή μας την περασμένη εβδομάδα; Τι καινούργιο παρατηρήσατε;

Καθώς η ρωσική προέλαση ανακόπηκε σε όλη τη βορειοανατολική Ουκρανία, ορισμένα πράγματα έχουν γίνει πιο σαφή. Η ουκρανική κυβέρνηση θα πρέπει να βασιστεί σε εθελοντές για να βοηθήσει τους πρόσφυγες που βρίσκονται ακόμη στο εσωτερικό της χώρας. Η έλλειψη καταλυμάτων δεν οφείλεται μόνο στον αιφνιδιασμό της εισβολής. Με τον Ζελένσκι να δηλώνει ότι ένα δημοψήφισμα σε ολόκληρη τη χώρα θα μπορούσε να αποφανθεί για την τύχη της Κριμαίας και του Ντονμπάς και με την εντατικοποίηση των προσπαθειών για την οικοδόμηση μιας εικόνας επιτυχημένου πολέμου, οι πιθανότητες ειρηνευτικής συμφωνίας φαίνονται ακόμη πιο δυσμενείς. Οι ρωσικές δυνάμεις σταμάτησαν την προσπάθειά τους να καταλάβουν μεγάλες ουκρανικές πόλεις, επιλέγοντας αντ' αυτού τη διακοπή των επικοινωνιών και την περικύκλωσή τους. Εξάιρεση αποτελούν οι μάχες από οικοδομικό τετράγωνο σε οικοδομικό τετράγωνο στη Μαριούπολη, όπου οι τρομακτικές καταστροφές και οι αναρίθμητοι θάνατοι αμάχων, παράλληλα με τους ασταμάτητους βομβαρδισμούς στις περιοχές του Χάρκοβο και του Κιέβου, δείχνουν το τίμημα που έχει κάθε πολέμος φθοράς.

Η κυβέρνηση του Πούτιν φαίνεται να θέλει να αποκαταστήσει ένα αυτοκρατορικό

όραμα για τον ρόλο της Ρωσίας και προσπαθεί εδώ και μια δεκαετία να καθιερωθεί ως περιφερειακός χωροφύλακας. Κατά τη γνώμη σας, σε ποιο βαθμό τα πρόσφατα γεγονότα αποτελούν μέρος μιας ευρύτερης ρωσικής πολιτικής έναντι των χωρών της πρώην σοβιετικής ζώνης επιρροής;

Δεν νομίζω ότι υπήρξε κάποια «παλινόρθωση» του ρωσικού ιμπεριαλισμού: αυτός συνεχίστηκε μετά την κατάρρευση της ΕΣΣΔ στην ίδια κατεύθυνση, αν και, προφανώς, η Ρωσία έχασε τη θέση του κύριου εχθρού της Δύσης με το τέλος του Ψυχρού Πολέμου. Αντί να βλέπουμε την κατάρρευση της ΕΣΣΔ ως μια ριζική οικονομική και πολιτική ρήξη, νομίζω ότι πρέπει να αντιληφθούμε ότι υπήρξε μια αναπάντεχη συνέχεια. Οι σοβιετικές δημοκρατίες δεν αποσχίστηκαν μόνο βάσει των συνόρων που είχαν οριστεί από την ΕΣΣΔ, αλλά διατήρησαν τη δομή τους, μαζί με τις σοβιετικές πολιτικές για τις μειονότητες. Έτσι, οι συγκρούσεις που σχετίζονται με τις μειονοτικές γλώσσες και, ευρύτερα, με την περιφερειακή αυτονομία ή ανεξαρτησία, οι οποίες κάποτε διοχετεύονταν στον πολιτικό μηχανισμό ενός υπερ-συγκεντρωτικού κόμματος, έχουν κατά κάποιο τρόπο χάσει τον διαιτητή τους. Ενώ επί ΕΣΣΔ τα προβλήματα λύνονταν με αναγκαστικές μετεγκαταστάσεις, καταπίεση των πολιτιστικών ή γλωσσικών δικαιωμάτων και βίαιη εσωτερική καταστολή, οι σύγχρονοι κατακερματισμοί οδηγούν τώρα σε ανοιχτούς πολέμους μεταξύ ανεξάρτητων κρατών.

Αν δούμε τη διάλυση της ΕΣΣΔ ως αποτέλεσμα της αργής ανάπτυξης εσωτερικών διαχωριστικών γραμμών μέσα στη δομή της ίδιας της Σοβιετικής Ένωσης, τότε η απουσία «επαναστατικής» αλλαγής και τα εθνικιστικά ξεσπάσματα στα μετασοβιετικά κράτη δεν θα πρέπει να προκαλούν έκπλη-

ξη. Μετά από μια διαδικασία που εντάθηκε κατά τη διάρκεια των δεκαετιών του 1980 και του 1990, και με το 1998 να σηματοδοτεί ένα σημείο καμπής με την οικονομική κρίση στη Ρωσία που οδήγησε σε πτώχευση πολλές επιχειρήσεις και επέτρεψε τη μεγαλύτερη διείσδυση του διεθνούς κεφαλαίου, η προηγούμενη αυτονομία σε επίπεδο κρατικών και κομματικών δομών εκφράστηκε με μορφές αυξανόμενης ανεξαρτησίας σε επίπεδο επιχείρησης, καθώς αναπτυσσόταν αντιστοίχως και η αγορά. Η οργάνωση των επιχειρήσεων και οι μορφές εκμετάλλευσης προσαρμόστηκαν σιγά-σιγά στις ταχέως μεταβαλλόμενες παγκόσμιες δομές, με τη δυσφορία να περνάει πρώτα μέσα από τα καθιερωμένα σοβιετικά γραφειοκρατικά κανάλια, πριν καταλήξει να εκφραστεί στον δρόμο με την αύξηση του πλεονάζοντος πληθυσμού, καθώς οι επιχειρήσεις έδωχαν τις εργατικές τους εφεδρείες για να μειώσουν το κόστος παραγωγής.

Παρατηρούμε δύο μορφές ρωσικού ιμπεριαλισμού στην περιοχή. Στη Λευκορωσία και το Καζακστάν, για παράδειγμα, η Ρωσία διατηρεί φιλικές σχέσεις με την άρχουσα τάξη. Όπως έγινε με την εξέγερση στο Καζακστάν τον Ιανουάριο του 2022, οι ρωσικές ένοπλες δυνάμεις μπορούν να επιχειρήσουν άμεσα εκεί για να διεξάγουν κατασταλτικές εκστρατείες. Αντίθετα, η Ρωσία τηρεί διαφορετική στάση στην Ουκρανία και τη Γεωργία, με την αδυναμία της πρώτης να βρει μια ειρηνική διευθέτηση με τη Ρωσία να σηματοδοτεί το οριστικό τέλος του ενωτικού σχεδίου και αμφότερες να απομακρύνονται έκτοτε από τη ζώνη της ρωσικής επιρροής. Μη θέλοντας να χάσει τα κράτη που κάποτε ήταν εντελώς ενσωματωμένα σε αυτή, η ίδια η ενότητα και η σύνδεση της Ρωσίας με αυτά έχει γίνει βασικό ζήτημα στη χάραξη της εξωτερικής της πολιτικής. Ως εκ τούτου, η Ρωσία επιδόθηκε

σε ανοιχτό πόλεμο εναντίον αυτών των δύο χωρών που διεκδικούσαν πλήρη ανεξαρτησία. Επιπλέον, ο φόβος ότι οι ουκρανικές εξεγέρσεις θα μπορούσαν να οδηγήσουν σε αναταραχή στη Ρωσία επιδείνωσε το πρόβλημα και λειτούργησε ως δικαιολογία για την εισβολή στην Ουκρανία. Η ρωσική ολιγαρχία, η οποία βασίζεται στο κράτος για να επωφεληθεί από τα μονοπώλια της στην εξόρυξη πρώτων υλών και στους τομείς της ενέργειας, έχει φυσικά στραμμένο το βλέμμα της στην πιθανή εκμετάλλευση ολόκληρης της περιοχής. Η πρόκληση για τη ρωσική άρχουσα τάξη είναι να διατηρήσει την πολιτικο-στρατιωτική κυριαρχία της στην περιοχή με κάθε κόστος, προκειμένου να δημιουργήσει μια οικονομική και πολιτική αυτοκρατορία που παράγει γαιοπρόσοδο και κέρδη για τις πάμπλουτες ελίτ της.

Δυστυχώς, ορισμένες αντι-ιμπεριαλιστικές αναλύσεις σταματούν εδώ, με τη Ρωσία να θεωρείται απειλή για την ελευθερία της Δύσης. Δεν πρέπει όμως να αφήσουμε στο απυρόβλητο ούτε τις ΗΠΑ. Οι πολιτικές ανοίγματος της αγοράς και φιλελεύθερης προσαρμογής της δεκαετίας του 1990 συνέβαλαν στην κατάρρευση του βιοτικού επιπέδου στα μετασοβιετικά κράτη. Οι πολιτικές αυτές αύξησαν επίσης τη δυσάρεσκεια του πληθυσμού και ενίσχυσαν τις πιο αντιδραστικές τάσεις στην περιοχή. Αν οι ΗΠΑ συνέβαλαν επίσης στην αύξηση της έντασης πριν από την τρέχουσα εισβολή, αυτό συνέβη επειδή ήταν ευτυχείς που είχαν μια νέα δικαιολογία για να αυξήσουν τον στρατιωτικό τους προϋπολογισμό. Η ιστορία δείχνει ότι η αναζήτηση του κέρδους συχνά δεν έχει πρόβλημα με την «οριενταλιστική» και εγγενώς αντιδυτική Ρωσία. Αρκεί να θυμηθούμε τη Γαλλία και τη Βρετανία που πολέμησαν με χαρά στο πλευρό της αυταρχικής Ρωσίας στον Α΄ Παγκόσμιο Πόλεμο, στέλνοντας τα ρωσικά εκστρατευ-

τικά σώματα σε στρατόπεδα συγκέντρωσης μόλις άρχισαν να σχηματίζουν επιτροπές στρατιωτών στο πλαίσιο της Επανάστασης του 1917. Η Γαλλία απογοητεύτηκε που δεν υπήρχε μια ισχυρή Ρωσία στη συνέχεια για να υποστηρίξει τη διαίρεση της Γερμανίας. Οι ΗΠΑ δεν ακολούθησαν την πολιτική της εθνικής αυτοδιάθεσης όσον αφορά τη Ρωσική Αυτοκρατορία, ελπίζοντας να συνεργαστούν με τους Μπολσεβίκους, και στην πιο πρόσφατη ιστορία, υποστήριξαν τον Γκορμπατσόφ μέχρι που η κατάρρευση της ΕΣΣΔ έγινε βέβαιη.

Μετά από σχεδόν ένα μήνα πολέμου, ποια είναι η σχέση ανάμεσα στην ουκρανική κυβέρνηση και τις εθνικιστικές παρατάξεις;

Είναι σαφές ότι η κυβέρνηση του Ζελένσκι, παρά τις συζητήσεις περί «φιλωρωσικών» τάσεων καθ' όλη τη διάρκεια της προεδρίας του, προσπαθεί να κινηθεί προσεκτικά στα επικίνδυνα νερά των ειρηνευτικών συνομιλιών. Παρόλο που οι εθνικιστές και οι ναζιστές δεν είναι επικεφαλής του ουκρανικού κράτους και δεν είχαν ποτέ σημαντική πολιτική δύναμη, έχουν εδραιωθεί σταθερά στον τακτικό στρατό και στις διάφορες πολιτοφυλακές. Με τη ρωσική εισβολή να αποτελεί επί του παρόντος το μεγαλύτερο όχημα για την προώθηση του ουκρανικού εθνικισμού και τα φορτία όπλων να εισρέουν από όλο τον κόσμο, στο μέλλον οι ηγέτες των πολιτοφυλακών μπορεί να είναι έτοιμοι να δοκιμάσουν την ισχύ τους αν ο Ζελένσκι αποτύχει.

Ωστόσο, η σχέση μεταξύ εθνικισμού και ουκρανικού κράτους είναι πιο σύνθετη. Όπως κάθε έθνος-κράτος, προσπαθεί να συμφιλιώσει αντιφατικές ιστορικές αφηγήσεις και θέλει να διοχετεύσει κάθε αντίθεση στο πεδίο της δημοκρατίας, αποπολιτικοποιώντας την. Αυτό καταλήγει στην ανα-

γωγή κάθε ιστορικής ιδιαιτερότητας στη μεγάλη αφήγηση ενός ενωμένου έθνους, που απελευθερώνεται τελικά από την αιώνια Ρωσική Αυτοκρατορία, χωρίς να αμφισβητείται ο ριζοσπαστικός χαρακτήρας της εν λόγω «απελευθέρωσης». Έτσι ο Bohdan Khmelnytsky, ο Simon Petliura και ο Stepan Bandera³ συνυπάρχουν με την εικόνα των Ουκρανών που απελευθερώνουν τα στρατόπεδα συγκέντρωσης. Η υπεράσπιση μόνο της φιλελεύθερης πλευράς αυτού του κράτους είναι αδύνατη, διότι η διατήρησή του θα απαιτήσει φασιστική βία μόλις απειληθεί πραγματικά η τάξη. Τις τελευταίες ημέρες βλέπουμε ακόμη το πώς μπορεί να ανασταλεί ταχύτατα η δημοκρατία και να απαγορευτούν τα κόμματα προκειμένου να ενισχυθεί η εθνική ενότητα στις προσπάθειες στρατιωτικής κινητοποίησης.

Η οικονομική στασιμότητα έχει ως αποτέλεσμα την ένταση της βίας, η οποία μπορεί να αναμειχθεί με έναν ορισμένο κοινωνικό σαδισμό: όσοι κάνουν λεηλασίες ξεβρακώνονται και δένονται με ταινία σε τηλεφωνικούς στύλους. Η κυβέρνηση, θέλοντας να διασφαλίσει την οικονομική υγεία του έθνους, δεν δίστασε να αναστείλει «προσωρινά» τα εργασιακά δικαιώματα. Αλλά ακόμη περισσότερο, η χρήση μιας μη ουκρανικής γλώσσας είναι σήμερα αρκετή για να σε καταστήσει ύποπτο στα μάτια των «υπερασπιστών» του εθνικού κορμού. Κόντρα στην εθνικιστική ιστορία, η αντίληψή μου δεν είναι αυτή της μουσειοποίησης των αγώνων του παρελθόντος. Η κατασκευή μνημείων για τους καταπιεσμένους δεν σηματοδοτεί το τέλος του κράτους. Η αντίληψή μου δεν έχει επίσης ως κίνητρο την περιέργεια ή την αναζήτηση παραλληλισμών με κάθε κόστος. Ο μόνος παραλληλισμός

3. Και οι τρεις αποτελούν κεντρικές φυσιογνωμίες του ουκρανικού εθνικισμού. Όλοι τους διέπραξαν αντιεβραϊκά πογκρόμ.

ανάμεσα σε εμάς και τους ανθρώπους που το κράτος έχει θάψει στην ιστορική λήθη είναι ότι εξακολουθούμε να αγωνιζόμαστε για έναν κόσμο που θα έρθει, και κυρίως ενάντια στον κόσμο όπως έχει διαμορφωθεί σήμερα. Κάθε κοινωνικό κίνημα που αμφισβητεί αυτόν τον κόσμο θα πρέπει να ανατινάξει από πάνω του τις αντιφάσεις που κινούν την ουκρανική κοινωνία των πολιτών.

Ποια θα μπορούσαν να είναι τα μέσα μιας πολιτικής που αρνείται τόσο τον ρωσικό αυταρχισμό όσο και τη δικτατορία της οικονομίας που προέρχεται από τη Δύση; Τα επόμενα χρόνια, θα μπορούσε αυτή η θέση να εισακουστεί στην Ουκρανία και να υιοθετηθεί μαζικά;

Χωρίς να εγκαταλείψουμε τη θέση «κάνενας πόλεμος εκτός από τον ταξικό πόλεμο», ίσως είναι δύσκολο να οραματιστούμε μια ευρύτερη στρατηγική πέρα από τις άμεσες δράσεις παροχής βοήθειας στον πληθυσμό. Η κατάσταση που αντιμετωπίζουμε αυτή τη στιγμή είναι εξαιρετικά περίπλοκη και η σχεδόν πλήρης απουσία δικτύων επαναστατικής αλληλεγγύης στην Ουκρανία μειώνει σημαντικά τον αριθμό των επιλογών: μερικές φορές η εθελοντική συμμετοχή στον πόλεμο μπορεί να είναι πιο ασφαλής επιλογή από το να συνεχίσει κανείς να κρύβεται. Γι' αυτό εκτιμώ τους συντρόφους που μοιράζονται τις σκέψεις τους πάνω σε αυτό το ζήτημα και τις συλλογικότητες που κατανοούν τη σημασία των πραγματικών δράσεων αλληλεγγύης σε διεθνές επίπεδο.

Προσπαθώντας να αναπτύξει κανείς μια συνεκτική στρατηγική, μπορεί να μπει στον πειρασμό να αναβάλλει τον κοινωνικό αγώνα για πιο ειρηνικούς καιρούς. Πολλά εξαρτώνται από την έκβαση της σύγκρουσης και είναι ακόμη δύσκολο να προβλεφθεί αν η Ουκρανία έχει τη δυνατότητα να

γίνει «ουδέτερο» κράτος ή αν βρισκόμαστε μόνο στην αρχή ενός μακρού πολέμου φθοράς. Ωστόσο, γίνεται όλο και πιο σαφές ότι οι συνέπειες του πολέμου θα είναι διεθνείς. Δύο μόλις χρόνια μετά την έναρξη της επιδημίας Covid-19, οι χώρες του Νότου πρόκειται να υποστούν ένα ακόμη πλήγμα στην επισιτιστική τους ασφάλεια. Ωστόσο, δεν θα πρέπει να υποκύψουμε σε ένα δυαδικό σύστημα ειρήνης-πολέμου που τελικά χρησιμεύει μόνο για την υπεράσπιση των κυβερνήσεων και τη διαδοχή των κηρύξεων κατάστασης έκτακτης ανάγκης. Πριν από τη ρωσική εισβολή, ο παρατεταμένος πόλεμος στο Ντονμπάς χρησιμοποιήθηκε για να δικαιολογήσει την έλλειψη δράσης κατά της ανόδου των αντιδραστικών δυνάμεων στη χώρα. Η σημερινή επιθυμία του ουκρανικού κράτους να καταστείλει την εσωτερική πολιτική διαφωνία, κηρύσσοντας κάθε μορφή αμφισβήτησης του status quo ως «φιλορωσική», δείχνει ότι τα πράγματα κινούνται ακόμη προς αυτή την κατεύθυνση. Δεν έχουμε την πολυτέλεια να περιμένουμε έναν σταθερό δημοκρατικό καπιταλισμό. Πρέπει να προσαρμοστούμε στην καταστροφή και να αναζητήσουμε τρόπους να αναχαιτίσουμε την εξάπλωσή της εδώ και τώρα.

Δεν μπορούμε να συνεχίσουμε να αναλύουμε την κατάσταση κοιτάζοντας μόνο τα σύμβολα και τα συνθήματα, βλέποντας τον φασισμό μόνο όταν έχει σβάστικα ή επαινώντας ορισμένες ταξιαρχίες επειδή έχουν μαύρες σημαίες. Στην πρώτη περίπτωση, κάποιος μπορεί να υποκινούνται από την αδυναμία να δουν τον φασισμό ως απαραίτητο συστατικό των φιλελεύθερων τεχνικών διακυβέρνησης, ενώ στη δεύτερη περίπτωση από την επιθυμία για ένα σταθερό και καθαρό επαναστατικό υποκείμενο. Ένα ήδη συνειδητοποιημένο υποκείμενο δεν μπορεί να διαμορφωθεί, ακόμη και αν

κάποιοι προσπαθούν να παρακάμψουν το πρόβλημα της [ταξικής] σύνθεσης διακηρύσσοντας την έλευση του Μεσσία στους αγώνες χωρίς αιτήματα, ενώ άλλοι εξακολουθούν να ελπίζουν στην ανάδυση μιας επαναστατικής δημοκρατικής ηγεμονίας πάνω στα πολιτικά θεμέλια του 20ού αιώνα. Οι επαναστάτες εξακολουθούν να είναι μόνο μια σταγόνα στον ωκεανό κάθε εξέγερσης. Το σημερινό μας καθήκον είναι επίσης να διασφαλίσουμε ότι οι αδυναμίες μας θα γίνουν πλεονεκτήματα στις επόμενες εξεγέρσεις που θα προκύψουν.

Πέρα από την απλή αποδοχή και εγκατάσταση όλων των προσφύγων, πρέπει να οικοδομήσουμε μακροπρόθεσμες δομές αλληλεγγύης. Μόνο αυτά θα μας επιτρέψουν να προετοιμαστούμε για τις επόμενες διατροφικές και κλιματικές κρίσεις. Πρέπει να αρνηθούμε πεισματικά τη στρατιωτικοποίηση των χωρών του Βορρά. Οι αντιδράσεις του πολιτικού κατεστημένου δεν θα είναι οι ίδιες όταν τα όπλα τους στραφούν ενάντια σε πρόσφυγες που δεν έχουν τα αγαπημένα μας ουκρανικά ξανθά κεφάλια. Θα πρέπει να υποστηρίξουμε τις μαζικές λιποταξίες και την ανταρσία και στις δύο πλευρές ως τον μόνο ρεαλιστικό τρόπο για να σταματήσει η επιστράτευση και να διαρρηχθεί ο ατομικός χαρακτήρας της αποφυγής της στράτευσης. Θα πρέπει επίσης να αντικρούσουμε την εικόνα της επιτυχημένης εκστρατείας που καλλιεργεί η ουκρανική κυβέρνηση: αυτός ο πόλεμος δεν μπορεί να κερδηθεί και κάθε λεπτό άρνησης αυτού του γεγονότος σκοτώνει όλο και περισσότερους ανθρώπους. Οι πατριωτικές διακηρύξεις δεν βοηθούν τους νεοσύλλεκτους στρατιώτες, ούτε τους ανθρώπους που δεν μπορούν να εγκαταλείψουν τις περικυκλωμένες και βομβαρδισμένες πόλεις, παρόλο που οι αρχές τους διαβεβαιώνουν ότι «δεν θα πέσουν ποτέ». Το ιστορικό παραδειγ-

μα του Deutsche Vaterlandspartei αρκεί για να αποδείξει ότι, όσο υπάρχει πιθανότητα νίκης στον πόλεμο, οι αντιδραστικές δυνάμεις θα κινητοποιούνται για τη συνέχισή του.⁴

Αντί να γιορτάζουμε τον σχηματισμό μιας «επαναστατικής» αυτοάμυνας (sotnia), ως μια σύγχρονη αναβίωση του μύθου του Sich Zaporogue του 18ου αιώνα,⁵ θα έπρεπε να αμφισβητούμε τον φετιχισμό της βίας μεταξύ των συντρόφων μας. Ο σχηματισμός μιας ανδρικής συμμορίας του δρόμου με επίκεντρο τον μύθο της βίας δεν είναι ο μόνος τρόπος για να πολεμήσεις τον φασισμό, και η μάχη στον τακτικό στρατό δεν είναι σίγουρα ο πλέον ενδεδειγμένος τρόπος για να καταστρέψεις το κράτος. Όταν ξεσπά μια εξέγερση, πρέπει να αντιταχτούμε σε εκείνους που προσπαθούν να τη μετατρέψουν σε «σοβαρή» υπόθεση και ακόμη περισσότερο σε εκείνους που θα διαιωνίσουν το καθεστώς της ατομικής ιδιοκτησίας και του έμφυλου διαχωρισμού. Από την άλλη πλευρά, για να μην υποστηρίζουμε στα τυφλά κινήματα που παρουσιάζονται ως «αντι-πολιτικά», πρέπει να διακρίνουμε μεταξύ των διαφορετικών χρήσεων που μπορεί να έχουν οι ίδιες τακτικές, διότι τα οδοφράγματα, οι βόμβες μολότοφ και οι καταλήψεις δεν είναι από μόνες τους

4. Το Deutsche Vaterlandspartei [Γερμανικό Κόμμα της Πατρίδας] ήταν ένα πρωτο-ναζιστικό δεξιό πολιτικό κόμμα που προσπάθησε να κινητοποιήσει τη Γερμανία για να καταβάλει τη μέγιστη δυνατή πολεμική προσπάθεια το 1917.

5. Η sotnia (κυριολεκτικά «εκατοντάδα») είναι μια στρατιωτική μονάδα 100-150 ατόμων γνωστή για την εθνικιστική της προέλευση, καθώς τέτοιες μονάδες σχηματίστηκαν από τους Κοζάκους του 16ου-18ου αιώνα, την Ουκρανική Λαϊκή Δημοκρατία, τον Ουκρανικό Εθνικό Στρατό και κατά τη διάρκεια του Μαϊντάν. Sich Zaporogue ονομάζεται το μιλιταριστικό κράτος που είχαν σχηματίσει οι Κοζάκοι από τον 16ο μέχρι τον 18ο αιώνα.

επαναστατικές. Η προσπάθεια «μεταστροφής» των αντιδραστικών κινημάτων και η οικειοποίηση εθνικιστικών αφηγήσεων δεν βοηθάει την υπόθεση. Ιστορικά, για να υπερασπιστούν τους εαυτούς τους από την ξένη εισβολή, οι Κοζάκοι του Zaporogue του 17ου αιώνα, κεντρικό στοιχείο της ουκρανικής εθνικής αφήγησης, δημιούργησαν μια κοινότητα αποκλειστικά ανδρών πολεμιστών. Αν προσπαθήσουμε να διαμορφώσουμε τις επαναστατικές μας οργανώσεις με βάση αυτή την ιστορία, το μόνο που θα καταφέρουμε είναι να επιδεινώσουμε το χάσμα μεταξύ των δύο φύλων. Προφανώς αυτό που μας ενδιαφέρει περισσότερο είναι η οικοδόμηση ανοικτών κοινοτήτων που καταπολεμούν τις διαιρέσεις του παρόντος. Η επιτυχία ενός αντιπολεμικού κινήματος στην Ουκρανία εξαρτάται από την ικανότητά μας να ξεφύγουμε από τις εθνικιστικές παγίδες της οργάνωσης και να αντισταθούμε σε κάθε μορφή καταστολής.

Τρίτο μέρος

Τρίτο μέρος της συνέντευξης του συντρόφου Andrew από την Ουκρανία στην ιστοσελίδα *Tous Dehors*.

Υπήρξαν ενδιαφέρουσες εξελίξεις την τελευταία εβδομάδα;

Παρόλο που η προέλαση έχει επιβραδυνθεί και οι εβδομάδες μοιάζουν περισσότερο μεταξύ τους, έχει υπάρξει μια αξιοσημείωτη αλλαγή. Πρώτον, η είδηση για επιτυχημένες αντεπιθέσεις του ουκρανικού στρατού γύρω από το Κίεβο και η απόσυρση από τη Ρωσία ορισμένων από των απαιτήσεών της για τις ειρηνευτικές συνομιλίες έχουν ενισχύσει την εικόνα της επιτυχημένης ουκρανικής στρατιωτικής επιχείρησης. Αφού η Ρωσία ανακοίνωσε ότι θα περιορίσει τις

στρατιωτικές ενέργειες γύρω από το Κίεβο, το κοινό στην Ουκρανία άρχισε να πανηγυρίζει ότι ο πόλεμος «έχει ήδη κερδηθεί». Δεν είναι ακόμη σαφές σε ποιο βαθμό έχει δεσμευτεί η Ρωσία στις ειρηνευτικές συνομιλίες ή αν πρόκειται για έναν προσωρινό αντιπερισπασμό, ιδίως επειδή παραμένει άγνωστη η έκταση της «υποχώρησής» της. Θα πρέπει όμως να δούμε και μια άλλη πτυχή του ζητήματος. Η ουκρανική άμυνα συνεχίζει να βασιίζεται σε στρατεύσιμους και εθελοντές χωρίς στρατιωτική εκπαίδευση, ενώ το NATO προμηθεύει με όπλα σε αδιάλειπτη βάση. Η επιτυχία στις γραμμές του μετώπου θα ενισχύσει την εικόνα της κανονικότητας στα μετόπισθεν. Οι πρόσφυγες θα πρέπει να συμβιβαστούν με την καταστροφή, καθώς η υποστήριξη που τους παρέχεται θα αρχίσει να εξασθενίζει σταδιακά. Οι άνθρωποι στις περικυκλωμένες πόλεις θα πρέπει να συνεχίσουν να κρύβονται κατά τους καθημερινούς βομβαρδισμούς και η Ρωσία πιθανότατα θα χρησιμοποιήσει τις απελευθερωμένες δυνάμεις για να ενισχύσει άλλους άξονες επίθεσης. Σε αντίθεση με εκείνους που είναι πρόθυμοι να υπερασπιστούν την ψευδή διχοτόμηση μεταξύ πολέμου και ειρήνης, γνωρίζουμε ότι τίποτα δεν έχει τελειώσει ακόμα.

Μάθαμε ότι η ουκρανική κυβέρνηση, στο όνομα της κατάστασης έκτακτης ανάγκης και κάνοντας χρήση του στρατιωτικού νόμου, έχει θεσπίσει μια σειρά νόμων που περιορίζουν σημαντικά τα δικαιώματα των εργαζομένων. Οι εργοδότες μπορούν να αυξήσουν την εβδομάδα εργασίας από 40 σε 60 ώρες, να κόψουν τις άδειες και τις μέρες των διακοπών. Φοβάστε ότι όλα αυτά θα χρησιμεύσουν ως βάση για μια πιο ριζική αναδιάρθρωση του εργατικού δικαίου και της συνδικαλιστικής νομοθεσίας στο όνομα του πολέμου;

Πριν από τον πόλεμο, η Ουκρανία είχε ήδη ένα υψηλό ποσοστό ανεργίας που κυμαινόταν γύρω στο 10%, με ποσοστό απασχόλησης 65,3% επί του συνολικού πληθυσμού το 2021. Η αβεβαιότητα για το μέλλον, η οποία εκφράστηκε από την έντονη παρουσία των φοιτητών κατά τη διάρκεια του Euromaidan, επιδεινώθηκε περαιτέρω από το επακόλουθο κύμα λιτότητας στον δημόσιο τομέα και ιδιαίτερα στα πανεπιστήμια. Τα υψηλά ποσοστά άτυπης απασχόλησης σε όλες τις ηλικιακές ομάδες και οι άθλιες συντάξεις δείχνουν ότι δεν υπήρχε διέξοδος από τη φτώχεια για το μεγαλύτερο μέρος του πληθυσμού. Σε μια στάσιμη και δίχως προοπτικές χώρα, ήξερες ότι τα σχέδιά σου δεν πρόκειται να υλοποιηθούν. Κατέρρεαν όμως μόνο σταδιακά, δίνοντάς σου την εντύπωση ότι σου έχουν απομείνει κάποιες επιλογές για να βελτιώσεις τις συνθήκες διαβίωσής σου. Ο πόλεμος, από την άλλη, διαλύει και αυτές τις τελευταίες ελπίδες. Σε αποπροσανατολίζει πλήρως, σε κάνει να νιώθεις εντελώς ανίσχυρος, ριγμένος σε ένα πέλαγος νέων απρόβλεπτων ενδεχόμενων. Έχεις χάσει τα πάντα και όλα φαίνονται ακατανόητα. Έναν μήνα μετά, δεν είμαι ακόμα σίγουρος αν θα μπορέσω ποτέ να μιλήσω για το «μετά» αυτού του πολέμου. Ο πόλεμος καταστρέφει το μέλλον, ρίχνει τα παγκόσμια χρηματιστήρια τόσο γρήγορα όσο καταστρέφει τις θέσεις εργασίας και τις προοπτικές εκατομμυρίων ανθρώπων. Πρόκειται για μια κοσμοϊστορική καταστροφή. Καθώς ακόμα και σύντροφοι μπαίνουν στις τάξεις ενός ακόμα πατριωτικού στρατού, όχι μόνο κυριευμένοι από την παράδοση των νεκρών γενεών αλλά εξυμνώντας την επανάληψή της, η δυνατότητα της απελευθέρωσης μοιάζει αποκλεισμένη.

Φοβάμαι ότι οι «προσωρινοί» νόμοι για την εργασία απλώς νομιμοποίησαν τις ήδη υπάρχουσες πρακτικές. Κανείς δεν εν-

διαφέρεται ιδιαίτερα για αυτούς τους νόμους, καθώς εκατομμύρια άνθρωποι έχουν εγκαταλείψει τα σπίτια τους και οι εργοδότες έχουν διακόψει τη μισθοδοσία. Το σύστημα διαταράχθηκε ελαφρώς, αλλά γρήγορα προσαρμόστηκε και επιβεβαίωσε και πάλι την κυριαρχία του: οι πρόσφυγες προσπαθούν να βρουν οποιαδήποτε εργασία· ο βαθμός εκμετάλλευσης δεν λαμβάνεται υπόψη σε τέτοιους απαιτητικούς καιρούς. Είναι δύσκολο να κρίνουμε αν οι περιορισμοί αυτοί [του εργατικού δικαίου] θα παραμείνουν και μετά τον πόλεμο. Ωστόσο, κάτι τέτοιο δεν θα αποτελούσε έκπληξη, αν αναλογιστεί κανείς την ανάγκη να βρουν κερδοφόρους κλάδους οι λιγοστές ξένες επενδύσεις. Τα συνδικάτα είναι απίθανο να αντισταθούν σε αυτούς τους νόμους, καθώς δεν υπάρχει σχεδόν καθόλου ανεξάρτητο συνδικαλιστικό κίνημα στην Ουκρανία, και οι επίσημες μετασοβιετικές οργανώσεις δεν είναι τίποτα άλλο παρά κούφιας συντηρητικές δομές. Δεν υπήρξαν απεργίες ούτε καν κατά τη διάρκεια της εξέγερσης του 2014, και τα, σε μεγάλο βαθμό, πατριωτικά συνδικάτα είναι απίθανο να υπονομεύσουν την πολεμική προσπάθεια του έθνους.

Πώς εντάσσονται τα γεγονότα των τελευταίων ετών στην Ουκρανία στο πρόσφατο κύμα εξεγέρσεων στις χώρες της πρώην Σοβιετικής Ένωσης;

Όπως όλοι οι καλοί επαναστάτες δεν θα πρέπει να αφουγκραζόμαστε «τα παλιά καλά πράγματα, αλλά τα πιο πρόσφατα και δυσάρεστα».⁶ Αν και η ανάπτυξη του ιστορικού κόμματος δεν είναι σε καμία περίπτωση μια ομοιόμορφη και γραμμική διαδικασία, τα κινήματα μαθαίνουν το ένα από το άλλο. Η εξέγερση του Ιανουαρίου στο Καζακστάν

6. (Σ.τ.Μ.) Απόφθεγμα του Μπρεχτ που αναφέρει ο Μπένγιαμιν.

αποτέλεσε την πρώτη περίπτωση εκτεταμένων λεηλασιών στη μετασοβιετική εποχή και ήταν η πρώτη εξέγερση που δεν ξεκίνησε από κάποιο πολιτικό γεγονός. Πριν από αυτό, ο κόσμος στη Λευκορωσία δεν προέβη καθόλου σε λεηλασίες κατά τη διάρκεια των διαδηλώσεων του 2020-2021 που είχαν ως κεντρικό αίτημα τη διεξαγωγή δίκαιων εκλογών. Οι Ουκρανοί στασιαστές το 2014 λεηλάτησαν μόνο τα αστυνομικά και κυβερνητικά κτίρια και επέστρεψαν αμέσως τα όπλα που απέσπασαν.⁷ Οι ταραχές στο Κιργιστάν το 2020 μετά τις εκλογές οδήγησαν σε λεηλασίες και η αστυνομία στηρίχθηκε στον πληθυσμό για την υπεράσπιση των λεηλατημένων καταστημάτων. Το ερώτημα κατά πόσο θα επηρεάσει η εξέγερση στο Καζακστάν, όσον αφορά τον γρήγορο μαζικό συντονισμό και τις λεηλασίες, τους εξεγερμένους της μετασοσιαλιστικής περιόδου παραμένει ανοιχτό. Το κίνημα στο Καζακστάν πρέπει επίσης να ιδωθεί ως ένα σε μια μακρά σειρά σύγχρονων κινήματων που προκαλούνται από τον πληθωρισμό και την άνοδο της τιμής του φυσικού αερίου.

Κοιτάζοντας τα γεγονότα στην Ουκρανία μετά το Μαϊντάν είναι δύσκολο να μην σε κυριεύσει ένα αίσθημα κατάθλιψη. Οι εθνικιστικές διαδηλώσεις και οι ταραχές για τη διόρθωση των νόμων⁸ προσέελκυσαν ακόμα και φιλελεύθερο κόσμο. Επιπλέον, ακόμη και τα μέτρα που ελήφθησαν για

7. Αυτό οδήγησε σε εκτιμήσεις για τις ταραχές που δεν είχαν ίχνοσ πολιτικής ειρωνείας. Βλέπε, για παράδειγμα, το δημοσίευμα της Kyiv Post: «Ούτε λεηλασίες ούτε αναρχία στην επανάσταση του EuroMaidan».

8. Σε αντίθεση με τις ταραχές για τη διαφύλαξη ή την κατάλυση του νόμου. Οι Ουκρανοί εθνικιστές έχουν τελειοποιήσει την τέχνη του θεαματικού καψίματος ελαστικών, του γκρεμίσματος αγαλμάτων, των διεκδικητικών κινητοποιήσεων, χωρίς να έχουν να αντιτάξουν τίποτα στο κράτος παρά μόνο έναν ελαφρώς διαφορετικό, νεότερο υπουργό.

την πανδημία του Covid-19 δεν προκάλεσαν καμία σημαντική κινητοποίηση. Το μόνο κίνημα που προέκυψε, καθώς το κράτος διέλυε τα νοσοκομεία και εγκατέλειπε κάθε προσπάθεια για τον περιορισμό της εξάπλωσης του ιού, ήταν μερικές διαδηλώσεις επιχειρηματιών που ζητούσαν την άρση των τελευταίων υγειονομικών περιορισμών προς όφελος της κανονικής λειτουργίας των επιχειρήσεων (*business as usual*). Όσο κι αν θα θέλαμε να διακηρύξουμε ότι οι αντιφάσεις επιτέλους φανερώθηκαν, η πραγματικότητα είναι πολύ διαφορετική. Παίρνεις το λεωφορείο και ακούς ένα ραδιοφωνικό ρεπορτάζ για την αιφνίδια έξαρση του Covid μεταξύ των οδηγών λεωφορείων. Μερικές φορές βλέπεις παλιές γερμανικές διαφημίσεις που είναι ακόμα κολλημένες στα παράθυρα των μεταχειρισμένων λεωφορείων. Η απόλυτη σιωπή διακόπτεται μόνο από ξαφνικές φωνές, όταν κάποιος επιβάτης ανακαλύπτει ότι το κουμπί της στάσης δεν λειτουργεί πλέον. Για αρκετές ώρες τη νύχτα, όταν τελειώνει η βάρδια των μπάτσων-ελεγκτών, μπορείς τουλάχιστον να μετακινηθείς δωρεάν με το τραμ.

Τα σαμποτάζ των σιδηροδρομικών γραμμών στη Λευκορωσία και οι σποραδικές λιποταξίες των Ρώσων δείχνουν τη δύναμη της ρήξης που αδιαφορεί για τα δημοκρατικά ιδεώδη και ξεπερνά τους εθνικούς φραγμούς. Στο ερώτημα: «Πρέπει να σαμποτάρουμε τη μηχανή του θανάτου;» η απάντηση είναι μία: «η ζωή μας δεν θα έχει νόημα εάν δεν υπάρξει διάρρηξη των κυκλωμάτων της γενικευμένης εμπορευματικής παραγωγής». Η αποφυγή της επιστράτευσης στην Ουκρανία παραμένει προς το παρόν ατομικό ζήτημα, ανίκανη, με τη φυσική της σιωπή, να καταστρέψει το πατριωτικό έθνος που σφαγιάζει τον πληθυσμό στο όνομά του.

Η γενική δυναμική του μεγάλου παγκόσμιου εμφυλίου πολέμου, που ονομάζεται επίσης «πραγματικό κίνημα», θα παραμείνει αδιόρατη για εμάς μέχρις ότου μια μεγάλη ρήξη ανοίξει νέες δυνατότητες. Παρ' όλα αυτά, μπορούμε ακόμη να διακρίνουμε κάποιους λιγότερο ή περισσότερο αχνούς απόηχους της εξέγερσης. Κατά τη διάρκεια της σύγκρουσης, η Ουκρανία ήταν ο τόπος εκατοντάδων περιστατικών λεηλασίας. Όσοι συμμετείχαν στις λεηλασίες συναντούσαν συχνά την κατασταλτική αντίδραση πολλών συμπολιτών τους. Αυτά τα περιστατικά λεηλασίας δείχνουν το τεράστιο μέγεθος του μίσους όσων αποκλείονται από τη διαδικασία αξιοποίησης του κεφαλαίου, είτε σπάνε τις βιτρίνες καταστημάτων ρούχων είτε επιχειρούν να επιτεθούν σε αυτόματους πωλητές αγαθών. Οι πρώτες συμβολίζουν την απόλυτη κυριαρχία του κεφαλαίου σε αστικά τοπία βελτιστοποιημένα για το εμπόριο και για την κυκλοφορία αγαθών και ανθρώπων – πράγματι, οι σοβιετικές λεωφόροι είναι τόσο πλατιές που ούτε ο βαρόνος Οσμάν δεν θα μπορούσε να ονειρευτεί κάτι καλύτερο. Οι αυτόματοι πωλητές είναι το όνειρο της αυτοματοποίησης που διαψεύδεται: ο ελεύθερος χρόνος μετατρέπεται σε κατάρρα.

Προς το παρόν, η εικόνα της ουκρανικής πολιτικής είναι αυτή της παραγωγής σοσιαλδημοκρατών χωρίς σοσιαλδημοκρατία, αν και τα ρήγματα ήδη φαίνονται. Παίρνοντας τους μετρητοίς αυτή τη σοσιαλδημοκρατική τοποθέτηση, η περιγραφή του Mike Davis για την τύφλωση της άρχουσας τάξης αποδεικνύεται χρήσιμη.⁹ Δεδομένης της αποκαλυπτικής εικόνας του για τους δισεκατομμυριούχους που καταστρέφουν «όλα τα αγαθά της γης», με την απληστία να μην χρειάζεται πλέον τις ατελείωτες δι-

καιολογίες του θεάματος, δεν προκαλεί έκπληξη το γεγονός ότι η πολιτική τάξη, που είναι αναγκασμένη να συντηρεί ένα παγκόσμιο σύστημα που καταστρέφει την εγχώρια οικονομία της, είναι αποδιοργανωμένη και σε σύγχυση – και αυτό ισχύει για όλες τις πλευρές. Παρόλο που εξακολουθεί να υπονοεί, με ίσως λίγο υπερβολικό τρόπο, συγκεκριμένους πολιτικούς στη ρίζα ενός ιμπεριαλισμού που χάνει ολοένα το όραμά του, η ανάλυσή του αναγνωρίζει το σημερινό πρόβλημα και το πώς δισεκατομμύρια άνθρωποι έχουν εγκλωβιστεί σε αυτή την αιώνια καταιγίδα της προόδου. Είναι η δική μας εποχή που είχε κατά νου ο Μπένγιαμιν, παραθέτοντας τα λόγια του Fuchs, καθώς έψαχνε στα νεκρά συντρίμια του εργατικού κινήματος για σημάδια υλιστικής σκέψης: «Οι παρακμιακές εποχές και τα άρρωστα μυαλά», έγραφε, «τείνουν επίσης προς τις γκροτέσκες αναπαραστάσεις. Σε αυτές τις περιπτώσεις, το γκροτέσκο είναι μια σοκαριστική αντανάκλαση του γεγονότος ότι, για τις συγκεκριμένες εποχές και τα συγκεκριμένα άτομα, τα προβλήματα του κόσμου και της ύπαρξης φαίνονται άλυτα».¹⁰

Η καταθλιπτική εναλλακτική που προτείνει ο Mike Davis απέναντι στην αποτυχία της «διοχέτευσης» της «ενέργειας που δημιουργήθηκε από το Occury, το BLM και την εκστρατεία του Σάντερς» είναι να καλέσει σε μια «προπαγάνδα μέσω της πράξης» του 21ου αιώνα, λες και κάτι τέτοιο θα μπορούσε να αμβλύνει την καταστολή ή να εξαλείψει τον πόλεμο.¹¹ Αρνούμαστε να πα-

9. Mike Davis, «Thanatos Triumphant», *Sidecar*, 7 Μαρτίου 2022.

10. «Eduard Fuchs, Collector and Historian», σ. 271 στον τόμο Walter Benjamin, *Selected Writings*, Vol. 3.

11. Αξίζει να αναφέρουμε ότι η συσχέτιση αυτών των διαφορετικών κινήματων σε μια ενιαία απόπειρα ενίσχυσης του «ιστορικού κόμματος» εξαλείφει τον τρόπο με τον οποίο καθένα από αυτά ανταποκρίθηκε σε προηγούμενα κύματα εξεγέρσεων ή ρεφορμιστικών εκστρατειών.

ραδοθούμε στη φαντασίωση ότι η λύτρωση του εβραϊκού λαού βρίσκεται στη δολοφονία ενός Πετλιούρα που έχει προ πολλού πάψει να υπάρχει. Ούτε είμαστε ικανοποιημένοι με μια μικρή ανακατανομή της οικονομικής ισχύος στη βάση ενός ριζοσπαστικοποιημένου εθνικιστικού κινήματος ως λύση στα ουκρανικά δεινά. Αντίθετα, ξεκινώντας από την έλλειψη ελπίδας ως το βασικό χαρακτηριστικό της εποχής μας, πρέπει να προσπαθήσουμε να χαράξουμε έναν δρόμο μέσα από το σκοτάδι για να βρούμε μια διέξοδο από αυτήν.¹²

Τα συντρίμια του εργατικού κινήματος εξακολουθούν να κρύβουν το δρόμο. Αντί να προσπαθούμε να αναστήσουμε το πτώμα του, πρέπει να στραφούμε σε όλες τις εκδηλώσεις της άρνησης αυτού του κόσμου γύρω μας. Αν μια κοινωνία μισθωτών εργατών, που ο καθένας τους ήταν στο έλεος ενός ατομικού κεφαλαίου, χρησιμοποιώντας τη στρατηγική των απεργιών και της αυτοδιαχείρισης ήταν τελικά ικανή να παράγει μόνο μια κοινωνία εκτεταμένης ανεργίας, πώς θα μοιάζει η επανάσταση για εμάς; Με την εξάλειψη των θέσεων εργασίας, την αυξημένη κινητικότητα της εργασιακής δύναμης και τις διάφορες μορφές ψευδοαπασχόλησης, η εκμετάλλευση είναι πλέον λειτουργία του συνολικού κοινωνικού κεφαλαίου και τα εύθραυστα τριχοειδή αγγεία της κυκλοφορίας του είναι αυτά που θα δούμε να τίθενται στο στόχαστρο στο μέλλον. Η ίδια διαλεκτική κίνηση ακολουθεί την πρόσφατη ιστορία της ιθαγένειας: όσοι εναπόθεσαν ελπίδες στην καθολικότητά της, δεν διέκριναν την ταχεία επέκταση

12. (Σ.τ.Μ.) Εδώ ο σύντροφος φαίνεται να παραπέμπει στη γνωστή αποστροφή του Μαρξ στην επιστολή του προς τον Ρούγκε: «Μην μου πείτε ότι τρέφω υπερβολική εκτίμηση για τη σημερινή εποχή. Κι αν παρ' όλα αυτά δεν απελπίζομαι, είναι επειδή η απελπιστική της κατάσταση με γεμίζει ελπίδα» (Μάιος 1843).

της κατάστασης του μη πολίτη. Παρόλο που κάθε πολίτης είναι πάντα ένας πολίτης υπό αίρεση, επειδή είναι πάντα ύποπτος για την ατέλεια της ιδιότητάς του, την οποία πρέπει να αποδεικνύει διαρκώς μέσα από συνεχείς εξετάσεις, ένα από τα κύρια πρόσωπα του μη πολίτη παραμένει ο πρόσφυγας. Καθώς ο πόλεμος ξεσπά στο οικείο εθνικό περιβάλλον, ένα περιβάλλον που υποτίθεται θα τον προστάτευε από τον πόλεμο, πώς θα μπορέσει ένας πρόσφυγας να εμπιστευτεί μια νέα πολιτική τάξη που ήδη τον απορρίπτει; Χωρίς να υπόκειται πλέον στην κυβέρνηση και τους φόρους της, ο πρόσφυγας αρχίζει να περιφρονεί κάθε σύνορο και τη γλώσσα κάθε ετικέτας προϊόντος, καθώς και τα δύο ζητούν το αίμα του.

Καθώς καταστρώνουμε σχέδια, δημιουργώντας επαφές μέσα στο ηφαίστειο του πολέμου και καλώντας για την καταιγίδα μιας εξέγερσης, μόνο ένα ζήτημα περιμένει, όπως πάντα, πρακτική λύση: «Ποια εμπειρία θα μπορούσε ποτέ να συγκριθεί με την εμπειρία του να κρύβονται μαζί στο υπόγειο, όταν μοιράζονταν τις τελευταίες σταγόνες νερού και τις τελευταίες μπουκιές ψωμιού μεταξύ τους; Θα μπορέσουν να διατηρήσουν την αλληλεγγύη που επέδειξαν κατά τη διάρκεια της φυσικής καταστροφής καθώς θα βιώνουν την κοινωνική καταστροφή;»¹³

13. (Σ.τ.Μ.) Πρόκειται για απόσπασμα από το μυθιστόρημα της Άννα Ζέγκερς, *Η διάσωση*, που αναφέρεται από τον Β. Μπένγιαμιν στο κείμενο «A chronicle of Germany's unemployed» σ. 129 στον τόμο Walter Benjamin, *Selected Writings*, 1938-40. Σε αυτό το μυθιστόρημα η Ζέγκερς πραγματεύεται την αποσύνθεση της ταξικής συνείδησης που έφερε η ανεργία στη Γερμανία και οδήγησε στην άνοδο των Ναζί.

Συνέντευξη του συντρόφου Andrew στις 17 Μαρτίου 2022

Το συμβαίνει με τις λεηλασίες και την καταστολή τους;

Είναι πραγματικά δύσκολο να εκτιμήσει κανείς πόσο έχουν εξαπλωθεί οι λεηλασίες: αυτό που βλέπεις κυρίως είναι οι συλλήψεις, οι οποίες έχουν παραμείνει σταθερές ως προς τον αριθμό. Η καταστολή έχει σίγουρα ενταθεί μετά την τροποποίηση των νόμων για τις λεηλασίες. Έχω δει τις πρώτες αναφορές για άτομα που έκαναν λεηλασίες και «βρέθηκαν νεκροί κατά την προσωρινή κράτησή τους», κάτι που είναι τρομακτικό και μάλλον μόνο η κορυφή του παγόβουνου, καθώς κάποιοι απλώς αφήνονται γυμνοί στη μέση των κρύων δρόμων.

Έχουν πραγματοποιηθεί απεργίες; Υπάρχουν ενδείξεις μετάβασης της οικονομίας σε πολεμική οικονομία;

Η Ουκρανία βασίζεται πλέον κυρίως σε εισαγόμενα όπλα και τα εργοστάσια που παρήγαγαν ουκρανικά όπλα στα ανατολικά έχουν καταστραφεί από τους ρωσικούς βομβαρδισμούς. Το ουκρανικό κράτος φαίνεται να είναι εντελώς ανίκανο απέναντι στις δυσκολίες που έφερε ο πόλεμος, δεν είναι σε θέση να ρυθμίσει τις τιμές των ενοικίων, οι τιμές και η διαθεσιμότητα του φυσικού αερίου ανεβοκατεβαίνουν, ενώ το κάλεσμα για «επιστροφή στην κανονικότητα» στην ειρηνική Δυτική Ουκρανία συνίσταται κυρίως σε διαφημιστικές καμπάνιες και όχι σε καταναγκαστική εργασία οποιουδήποτε είδους. Η κυβέρνηση έχει μειώσει κάποιους από τους φόρους, προσπαθώντας να ενθαρρύνει τις εισαγωγές και τους ανθρώπους που ιδρύουν επιχειρήσεις και επενδύουν σε αυτές κατά τη διάρκεια του πολέμου, και οι

τράπεζες παρατείνουν τις δόσεις των χρεών και αυξάνουν τα πιστωτικά όρια ως ένδειξη περήφανου πατριωτισμού.

Όσον αφορά τον «οπλισμένο λαό», φανταζόμαστε ότι η σημερινή κατάσταση δεν έχει καμία σχέση με εκείνη της Ισπανίας του 1936. Τι γίνεται με τις ένοπλες ομάδες; Ποιος είναι ο βαθμός αυτονομίας τους;

Δεν έχει καμία σχέση με την Ισπανία του 1936 με την έννοια ότι δεν υπάρχει η δυνατότητα να αναδυθεί ένα μεγάλο στρατιωτικό κίνημα της εργατικής τάξης. Νομίζω όμως ότι η Ισπανία αποκάλυψε ορισμένα όρια της αναρχικής δράσης: δεν μπορούμε να πολεμήσουμε συμμετρικά τους τακτικούς στρατούς, θα πρέπει αντίθετα να προσπαθήσουμε να καταστήσουμε αδύνατη την επιστροφή στις καπιταλιστικές σχέσεις μέσω της μαζικής διασάλευσης και αναδιανομής, υπονομεύοντας παράλληλα τις πολεμικές προσπάθειες. Βέβαια, και από αυτό απέχουμε πολύ.

Οι ουκρανικές αναρχικές ομάδες είναι πολύ μικρές και απλώς πολεμούν μαζί με άλλες πολιτοφυλακές και σχηματισμούς του τακτικού στρατού, λαμβάνοντας διαταγές από το κράτος. Θα πρέπει όμως να προσέξουμε να μην κάνουμε γενικεύσεις: αυτό δεν σημαίνει ότι «οι αναρχικοί υποστηρίζουν το τάγμα Αζον», σημαίνει απλώς ότι χωρίς κάποια ευρύτερη οργάνωση, σε μια απελπιστική κατάσταση όπως αυτή, οι αναρχικοί δεν έχουν πολλές επιλογές. Αν πρόκειται να επιστρατευτείς ούτως ή άλλως, γιατί να μην πολεμήσεις μαζί με τους συντρόφους σου;

Το γεγονός ότι ο κόσμος οπλοφορεί πρέπει να θεωρηθεί σημάδι της ανόδου των δεξιών ομάδων; Αν επιτευχθεί συμφωνία

μεταξύ Ουκρανίας και Ρωσίας, θα μπορούσαν αυτές οι ένοπλες ομάδες να μπου στον πειρασμό να αναλάβουν την εξουσία;

Νομίζω ότι ο οπλισμός που αποστέλλεται συνεχώς στην Ουκρανία αυτή τη στιγμή σίγουρα θα εξυπηρετήσει αντιδραστικούς στόχους (για να μην αναφέρω ότι θα επιτρέψει σε πολλές ευρωπαϊκές χώρες να εκτοξεύσουν τους στρατιωτικούς τους προϋπολογισμούς), αλλά δεν είμαι τόσο σίγουρος ότι οι εθνικιστικές ομάδες θέλουν ή θα μπορούσαν να αποκτήσουν την πολιτική εξουσία. Νομίζω όμως ότι ο Ζελένσκι σίγουρα τους φοβάται, γι' αυτό και προσπαθεί να μη δείχνει πολύ «φιλωρώσος» κατά τη διάρκεια των ειρηνευτικών διαπραγματεύσεων, αν και τον είχαν χαρακτηρίσει έτσι καθ' όλη τη διάρκεια της προεδρίας του. Οι Ουκρανοί εθνικιστές προτιμούν να καταλαμβάνουν τους δρόμους, περιπολώντας τους ως τμήματα πολιτοφυλακών, γεγονός που τους επιτρέπει να παρακολουθούν και να απαγορεύουν τις «εκφυλισμένες» δραστηριότητες: είτε πρόκειται για queer άτομα που απλώς περπατούν, είτε για άτομα που διασκεδάζουν και πίνουν, είτε για πορείες για τα δικαιώματα των γυναικών. Αυτή η εισβολή μπορεί να αλλάξει τις φιλοδοξίες τους, καθώς εισέρχονται ακόμη περισσότερο στο κυρίαρχο ρεύμα και αποκτούν όλο και περισσότερη εξουσία, αλλά θα απέφευγα να κάνω προβλέψεις.

Έχετε ακούσει για λιποταξίες ή άρνηση στράτευσης; Υπάρχουν δίκτυα υποστήριξης για τους άνδρες που θα ήθελαν να αποφύγουν την επιστράτευση και ίσως να φύγουν από τη χώρα ή να κρυφτούν;

Νομίζω ότι ο καθένας προσπαθεί να επιβιώσει μόνος του, δεν υπάρχουν μαζικές δράσεις εκεί έξω. Οι άνθρωποι κρύβονται στα

χωριά ή κρύβονται σε πορτ μπαγκάζ αυτοκινήτων για να προσπαθήσουν να περάσουν τα σύνορα. Όσοι συλλαμβάνονται από τους αστυνομικούς περιφέρονται στους δρόμους ως προδότες: οι άνδρες δεν επιτρέπεται να βγουν από τη χώρα και το να μην θέλουν να μείνουν και να πολεμήσουν θεωρείται προδοσία. Οι επιστρατεύσεις γίνονται στην τύχη, οπότε κάποιοι αποφάσισαν να γίνουν εθελοντές στις τοπικές πολιτοφυλακές για να μην τους στείλουν στο μέτωπο.

Η «εξαιρετική αλληλεγγύη» της Δύσης είναι απίθανο να διαρκέσει. Υπάρχουν δίκτυα υποστήριξης για τους πρόσφυγες, τόσο στην Ουκρανία όσο και στην Ευρώπη;

Υπάρχουν αρκετοί εθελοντές που βοηθούν τους ανθρώπους να φύγουν, τόσο μέσα στις περικυκλωμένες πόλεις όσο και στους σιδηροδρομικούς σταθμούς σε όλη τη χώρα, και ακούω πολλές υπέροχες ιστορίες για τη βοήθεια που λαμβάνουν οι άνθρωποι στο εξωτερικό από απλούς ανθρώπους. Αυτό είναι αρκετά αξιοσημείωτο, δεδομένου ότι δεν υπάρχουν επίσημες προσπάθειες εκκένωσης και το κράτος συνεχίζει να λέει ότι κάθε πόλη θα αμυνθεί και δεν υπάρχει λόγος να φύγει κανείς. Δεν νομίζω όμως ότι υπάρχει κάποιος «σχεδιασμός» ή «πρόβλεψη», οι περισσότεροι πρόσφυγες απλώς ξοδεύουν τις οικονομίες τους και προσπαθούν να βρουν οποιαδήποτε δουλειά – και το γεγονός ότι οι αρχές τους χωρίζουν και τους στέλνουν σε διαφορετικές πόλεις καθιστά δύσκολο να δημιουργήσουν ανθεκτικούς δεσμούς, ειδικά λόγω του εμποδίου της γλώσσας.

Έχετε πληροφορίες για τα κινήματα διαμαρτυρίας στην κατεχόμενη ζώνη; Και για τη συνεργασία με τους Ρώσους;

Εξακολουθούν να συμβαίνουν, αν και σε μικρότερη κλίμακα από ό,τι τις πρώτες ημέρες. Η Ρωσία έχει δολοφονήσει αρκετούς ανθρώπους σε αυτές τις διαμαρτυρίες, αλλά ο κόσμος έχει συνηθίσει πλέον να βλέπει πτώματα, οπότε αυτό δεν έχει μεγάλο αντίκτυπο. Τα ρωσικά ΜΑΤ ρίχνουν συνεχώς προειδοποιητικούς πυροβολισμούς στον αέρα, οπότε οι άνθρωποι γνωρίζουν τους κινδύνους που ελλοχεύουν σε αυτές τις διαδηλώσεις – παρ’ όλα αυτά εξακολουθούν να κατεβαίνουν. Αυτό προφανώς δεν είναι αρκετό για να διαταραχθεί η ρωσική κατοχή, αλλά δεν έχω δει να σχηματίζεται κάποια «αντάρτικη» αντίσταση.

Αρκετοί αστυνομικοί και δήμαρχοι πόλεων που βρίσκονται κοντά στα σύνορα συνεργάζονται με τους Ρώσους, κυρίως στα μέρη που καταλήφθηκαν την πρώτη μέρα, αλλά υπάρχουν και κάποιοι που αποφασίζουν να συνεργαστούν για να αποτρέψουν τον βομβαρδισμό της πόλης τους.

Τι μπορείτε να μας πείτε για πιθανούς αγώνες στη Ρωσία ενάντια στον πόλεμο;

Κάποιοι από τους Ρώσους συντρόφους μου έχουν εγκαταλείψει τη χώρα ή φοβούνται πλέον όλο και περισσότερο για τη ζωή τους, αφού οι κυρώσεις και ο αποκλεισμός της χώρας έχουν εντείνει την καταστολή και το κράτος έχει εξαπολύσει όλες τις δυνάμεις του για να φυλακίσει όποιον προσπαθεί να εκφράσει την παραμικρή διαφωνία. Πραγματικά, δεν ξέρω πώς μπορεί να σχηματιστεί ένα κίνημα σε αυτές τις συνθήκες, όσο τα ρωσικά ΜΑΤ συνεχίζουν να καταφέρνουν με επιτυχία να περιορίζουν και να διαλύουν τις λίγες διαδηλώσεις που εξακολουθούν να γίνονται.

Θέλετε να προσθέσετε κάτι;

Καθώς ο πόλεμος συνεχίζεται και η ρωσική επέλαση επιβραδύνεται ακόμη περισσότερο, εξακολουθώ να μην μπορώ να δω πώς μπορεί αυτό να τελειώσει. Προφανώς, ο Πούτιν θέλει περισσότερα και κινητοποιεί περισσότερες δυνάμεις και ο Ζελένσκι αρνείται να κάνει πίσω και ζητάει την Κριμαία, το Ντονμπάς και εγγυήσεις ασφαλείας. Υπάρχουν κάποιες σπίθες εξέγερσης, αλλά καταστέλλονται γρήγορα, και εν τω μεταξύ εκατομμύρια άνθρωποι συνεχίζουν να συρρέουν δυτικά μέσω των συνοριακών σημείων ελέγχου – όλο και περισσότερο χωρίς να είναι σίγουροι για το τι τους περιμένει στο μέλλον... Η εικόνα ενός πατριωτικού πολέμου που κερδίζει η Ουκρανία το μόνο που κάνει είναι να ενισχύει τις εθνικιστικές δυνάμεις και να μειώνει την πιθανότητα οποιασδήποτε ειρηνευτικής διευθέτησης. Καθώς η Ουκρανία θα προσπαθήσει να επανεκκινήσει την παραγωγή στα δυτικά, ίσως δούμε να εμφανίζονται κάποιες εργατικές κινητοποιήσεις, αλλά γενικά νομίζω ότι πρέπει να συνηθίσουμε τις συγκρούσεις και να αναπτύξουμε τη στρατηγική μας στη βάση τους: πώς είναι δυνατόν να αναδυθεί ένα κίνημα μέσα από τα ερείπια;